

Nr 473.

Av herr Svensson i Stenkyrka m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 97, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

I propositionen nr 97 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. I den ursprungliga år 1945 antagna lagen angående inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet gällde den huvudregeln, att var och en som ville köpa eller genom byte förvärva jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde överstigande 5 000 kronor skulle söka tillstånd därtill hos Kungl. Maj:t. Från denna regel medgav lagen undantag för sådan person, som tidigare icke ägde jordbruksfastighet och som själv ämnade driva jordbruket på den fastighet han förvärvade. I sådana fall behövde fastighetsförvärvaren icke söka tillstånd hos Kungl. Maj:t utan skulle endast till vederbörande inskrivningsdomare överlämna en på heder och samvete avgiven skriftlig försäkran, att han ämnade själv driva jordbruket på fastigheten och icke tidigare ägde jordbruksfastighet. Denna försäkran skulle åtföljas av ett intyg från landsfiskalen i orten, att anledning icke fanns att tro, att gården skulle bli vanskött eller att förvärvaren ville tillgodogöra sig skogstillgångar på gården i spekulationssyfte eller att bereda sig lättfången vinst genom att åter sälja fastigheten helt eller delvis. Genom ändringen av lagen år 1948 överfördes rätten att behandla och avgöra ansökningar om tillstånd att förvärva jordbruksfastighet från Kungl. Maj:t till lantbruksnämnderna. Dylikt tillstånd skulle nu erfordras för alla fastigheter med ett taxeringsvärde överstigande 1 000 kronor. I fråga om undantagen från tillståndsgivningen behölls i den nya lagen samma förfaringssätt som i den gamla, alltså skriftlig försäkran på heder och samvete jämte intyg från landsfiskalen.

Genom lagändringen 1948 lades kontrollen av förvärven av jordbruksfastigheter i lantbruksnämndernas händer. Ledamöterna i dessa nämnder äger god kännedom om de lokala förhållandena, och genom nämndernas ombud i de olika kommunerna kan nämnden skaffa sig överblick över förhållandena på fastighetsmarknaden. Det har under sådana förhållanden ifrågasatts huruvida de intyg, som enligt tillämpningsföreskrifterna för jordförvärvslagen skall åtfölja anmälningar till inskrivningsdomarna om fastighetsförvärv, längre skall behöva lämnas av landsfiskalerna. Dessa tjänstemän torde i regel inte ha möjlighet att kunna avge ett sådant intyg utan att först undersöka om den intygssökande personen uppfyller de krav

lagen ställer. Landsfiskalerna torde i allmänhet inte heller äga några speciella insikter i jordbruksfrågor, varför de tvingas att rådfråga sakkunniga myndigheter, t. ex. lantbruksnämnderna. Det skulle därför med fog kunna göras gällande, att lantbruksnämnderna borde övertaga ansvaret för intygsgivningen. I motioner vid 1951 års riksdag, I: 218 och II: 294, framställdes yrkande härom, men yrkandet vann inte riksdagens bifall. Tredje lagutskottet framhöll i sitt utlåtande, att denna fråga borde upptas till övervägande i samband med att i sinom tid frågan om jordförvärvslagens fortsatta giltighet togs upp.

I skrivelse till Kungl. Maj:t av den 10 januari 1953 har lantbruksstyrelsen uttalat som sin mening, att bestämmelserna i tillämpningskungörelsen angående jordförvärvslagen i fråga om de s. k. landsfiskalsintygen bör ändras. Styrelsen hävdar i detta fall samma mening som den som framförts i de ovannämnda motionerna vid 1951 års riksdag, nämligen att lantbruksnämnderna bör överta ansvaret för intygsgivningen. Lantbruksstyrelsen framhåller med hänvisning till beskaffenheten av de ärenden, som det här är fråga om, att det vore regelmässigt tillräckligt, om intygsgivningen fick omhänderhas av ledamot av eller tjänsteman vid lantbruksnämnden.

Lantbruksstyrelsen hänvisar i sin framställning till Kungl. Maj:t till en undersökning som utförts av 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning angående verkningarna av systemet med landsfiskalsintyg. Utredningen hade genom utsändande av frågeformulär till lantbruksnämnderna infordrat uppgifter från dessa angående deras erfarenheter av det nämnda systemet. Av nämndernas yttranden framgick, att systemet givit anledning till erinringar i olika avseenden. Det hade inte sällan förekommit, att landsfiskaler utfärdat intyg även i fall, då det måste ha ansetts vara tveksamt, om sökanden fyllde förutsättningarna för erhållande av intyg, eller då det måste anses ha varit ganska uppenbart, att sökanden icke bort erhålla intyg. Det framgick också av yttrandena, att landsfiskaler i större distrikt har svårt att förvärva sig den kännedom om förhållandena, som är nödvändig för att intygsgivningen skall kunna fungera tillförlitligt och samtidigt smidigt. Det synes därför ha blivit alltmer vanligt att landsfiskalerna, innan de utfärdar intyg, söker kontakt med lantbruksnämndens ordsombud, med kommunala myndigheter eller enskilda eller också direkt med lantbruksnämnden. Även i ett annat avseende hade intygsgivningen givit upphov till olägenheter, nämligen i fråga om nämndernas arbete för att främja den yttre rationaliseringen. I de fall, då landsfiskalsintyg utfärdas, brukar köparna icke i förväg begära uppgift från lantbruksnämnden, huruvida fastigheten behövs för rationaliseringsändamål. I övriga fall, då förvärvstillstånd sökes direkt hos nämnden, kan denna åtminstone preliminärt bedöma, om fastigheten behövs för rationaliseringsändamål, och underrätta den tilltänkte köparen om resultatet av bedömningen. I de fall, då landsfiskalsintyg lämnats, erhåller nämnden ofta inte kännedom om köpet förr-

än inskrivningsdomaren lämnar uppgift härom, och vid denna tidpunkt har köparen oftast redan tillträtt fastigheten. Det ligger i öppen dag att det icke sällan kan vara mindre tilltalande för nämnden att vid denna sena tidpunkt begagna sig av kronans förköpsrätt, även om detta sakligt sett skulle vara motiverat. Nämndens eventuella begagnande av förköpsrätten får då lätt karaktären av en tvångsåtgärd riktad mot en redan befintlig brukare.

Lantbruksstyrelsen drar den slutsatsen att den enklare kontrollform, som intygsgivningen innebär, bör bibehållas, men att intygsgivningen bör kunna omhänderhas av ledamot eller tjänsteman vid nämnden. Det borde i så fall få ankomma på lantbruksstyrelsen eller efter dess bemyndigande på lantbruksnämnd att utfärda närmare föreskrifter rörande frågan vilken eller vilka befattningshavare som skulle äga att utfärda intyg.

De synpunkter lantbruksstyrelsen anfört ger ett mycket starkt stöd åt den uppfattning som framfördes i de ovannämnda motionerna vid 1951 års riksdag, att ansvaret för intygsgivningen bör överflyttas till lantbruksnämnderna. En reform i denna riktning bör lämpligen kunna ske i samband med beslut om förlängning av jordförvärvslagets giltighetstid. Frågans lösning kan ske antingen på det sätt lantbruksstyrelsen förordat, nämligen att intyg skall avges antingen av ledamot av lantbruksnämnden eller av befattningshavare vid denna eller också på det sätt, som förordats i motionerna vid 1951 års riksdag, nämligen att lantbruksnämnden erhåller rätt att auktorisera viss eller vissa personer inom nämndens verksamhetsområde som intygsgivare. I så fall kan även andra personer än ledamöter och tjänstemän vid nämnden komma i fråga. Krav på bestämda kvalifikationer måste då uppställas på intygsgivarna. Det bör vara personer i ansvarig tjänstemannaställning eller personer, som genom innehav av offentliga förtroendeuppdrag visat prov på duglighet, omdöme och ansvarskänsla. Med hänsyn till önskvärdheten av att lantbruksnämnden på ett tidigt stadium erhåller kännedom om alla tilltänkta förvärv av jordbruksfastigheter torde det måhända vara fördelaktigast att välja den förstnämnda metoden, alltså att till intygsgivare utse personer, som har möjlighet att kontinuerligt följa nämndens verksamhet. Det torde dock vara lämpligt att bestämmelserna i tillämpningskungörelsen utformas så, att lantbruksnämnd själv tillerkännes befogenhet att avgöra, vilken eller vilka personer inom nämndens verksamhetsområde som bör anförtros uppgiften att avge intyg av den art, som nu avges av landsfiskalerna.

Med anledning av vad som sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 97 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i gällande tillämpningsföreskrifter till lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, att lantbruksnämnd erhåll-

ler rätt att avgöra vilken eller vilka personer inom nämndens verksamhetsområde som skall avge sådana intyg som det enligt gällande bestämmelser tillkommer landsfiskalerna att avge.

Stockholm den 25 mars 1953.

Per Svensson,
Stenkyrka.

J. W. Pettersson
i Norregård.

Bengt Arweson.

Axel Jansson.

Helge Lindström.

Einar Andersson,
Hyssna.

A. Widén.

Gunnar Larsson
i Luttra.

Gunnar Ericsson
i Näs.

Torsten Andersson
i Brämhult.

Edvin Jacobson
i Igelsbo.
